http://ujs.comu.edu.tr/
http://cografya.comu.edu.tr/

ULUSAL
JEOMORFOLOJİ
SEMPOZYUMU
2008

Karasu Irmağı (Fırat) yukarı havza kesiminde doğal afetler ve yerleşmeler

S. POLAT[a] ve H. HADİMLİ[b]

[a] Uşak Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü, Uşak
[b] Atatürk Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü, Erzurum.

Özet

Fırat Nehri'nin kuzeyde yer alan ana kollarından Karasu Irmağının, Sansa Boğazı ile başlangıç noktalarını aldığı havza kesiminde yer alan 311 daimi yerleşme ve doğal afetler konu alınmıştır. Bu çalışmada, söz konusu havzada daha fazla can ve mal kaybının olmaması için doğal afete maruz kalabilecek muhtemel yerleşmeler belirlenmiş ve yapılması gereken tedbirler ortaya konulmaya gayret edilmiştir. Havzada yerleşmenin üst sınırı 2400 metreye kadar çıkmaktadır. Bu yerleşim birimleri değişik oranlarda deprem, heyâlan, sel-taşkın, karstik çökme, çığ gibi doğal afetleri ile karşı karşıya kalmış yada risk altındadır. Doğal afete maruz kalan yerleşmelerin birçoğunun yeri değiştirilmiştir. Havzadaki yerleşim birimleri üzerinde en fazla etkili olan afet depremdir. Havza aktif tektonik sahada yer almaktadır. Kuzey Anadolu Fay Zonuna yakın bir konuma sahiptir. Bunun yanında Doğu Anadolu Fay Zonu'nun kuzeydoğuya doğru devamı niteliğindeki faylarla kesilmiştir. Edebük, Kemerçam, Kandilli, Bozağa, K.Geçit, Gökçebük, Ortabahçe, Atlıkonak, Ağaköy gibi yerleşmeler depremden zarar görmüş ve yerleri değiştirilmiştir.

Depremden sonra yerleşmeleri tehdit eden bir diğer doğal afet heyâlandır. Mesozoik yaşlı ofiolitli karışığın, Eosen filişlerinin ve Oligosen-alt Miosen yaşlı denizel karasal formasyonların bulunduğu yerler heyâlanların gelişme fırsatı buldukları zeminlerdir. Sahanın tektonik, jeomorfolojik, klimatolojik, vejetatif özelliklerin ayrıca beşeri faktörlerin heyâlan gelişim ve oluşumu üzerinde değişik oranlarda etkisi vardır. Dumanlı Dağları'nın kuzey ve güney yamaçları, Şakşak dağlarının batı kesimleri, Kılıçkaya dağlarının kuzey aklanı, Esence Dağlarının Çayırlı depresyonunda kalan kısımları heyâlanların yoğunlaştığı kesimlerdir. Soğukpınar, Işkınlı, Göller, Gafurefendi, Göller, Gölören, Yaylacık, Uğurlu gibi köy yerleşmeleri , heyâlanlardan zarar görmüşlerdir.

Sahadaki vadi tabanlarında kurulmuş olan yerleşmeler sel-taşkın afeti ile karşı karşıyadır. Musadanışman, Gelinkaya, Karasu ve Sarıbaba gibi yerleşim birimleri sel taşkın afeti nedeni ile yeri değiştirilmiştir. Erzurum ovasında başta Erzurum şehri olmak üzere Soğucak, Ortaköy, Mülk, Pulur Çayı vadisindeki Özbek, Pulur, Ilıca, Tuzla Çayı havzasında Çirişli, Karasu vadisinde Altunkent gibi pek çok yerleşme ise sel-taşkın tehdidi altındadır. Kaya düşmesi, kastik çökme, çığ gibi afetler ise oransal olarak yerleşmeler üzerinde etkisi daha azdır.

Anahtar Sözcükler: Karasu Irmağı, Yerleşme,Doğal Afet, Deprem, heyelan,sel-taşkın, karstik çökme, çığ

CamScanner ile tarandı